

UNDERVISNINGSVEJLEDNING TIL MIN MINI KATEKISMUS – KRISTENDOM FRA TOP TIL TÅ

Af Maria Baastrup Jørgensen

© 2011 Bibelselskabets Forlag og forfatteren

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele heraf må kun finde sted på institutioner, som har indgået aftale med COPY-DAN, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer.

Redaktion: Lisbeth Øland-Elkjær

Pædagogisk konsulent: Therese Baastrup

Konsulent vedr. krop og bevægelse, fysioterapeut: Beate Hovmand Hansen

Grafisk tilrettelæggelse: ZOB ApS

Omslag og vignetter: Kamilla Wichmann

Tryk: Tarm Bogtryk

Indbinding: Centrum Grafisk Færdiggørelse A/S

Sat med Amasis og Bebas Neue på Arctic The Volume White 130 g.

1. udgave, 1. oplag

ISBN 978-87-7523-669-5

Undervisningsvejledningen knytter sig til bogen *Min Mini Katekismus – Kristendom fra top til tå*, skrevet af Maria Baastrup Jørgensen, ISBN 978-87-7523-668-8. Den er udgivet af Bibelselskabets Forlag 2011.

Bibelselskabets Forlag
Frederiksborggade 50
1360 København K
www.bibelselskabet.dk

Bibelselskabets Forlag

UNDERVISNINGSVEJLEDNING

KRISTENDOM FRA TOP TIL TÅ

MARIA BAASTRUP JØRGENSEN

MIN MINI KATEKISMS

INDHOLD

KRISTENDOM FRA TOP TIL TÅ	6
TANKERNE BAG MATERIALET	6
KRISTENDOM FRA TOP TIL TÅ INDEHOLDER OM AT BRUGE MATERIALET	9 12
OVERSIGT OVER UNDERVISNINGENS INDHOLD	13

FØRSTE MØDE MED HOLDET	14
TEMA 1 NÆSE FOR SKABELSE	16
TEMA 2 OP MED HOVEDET	21
TEMA 3 HJERTET PÅ RETTE STED	26
TEMA 4 SLÅ ØRERNE UD	31
TEMA 5 MUNDEN FULD AF MUSIK	36
TEMA 6 GIV DEN HELE ARMEN	41
TEMA 7 PÅ KNÆ	46
TEMA 8 SET MED KÆRLIGHEDENS ØJNE	52
TEMA 9 I GODE HÆNDER	58

TEMA 10	EN GOD MAVEFORNEMMELSE	64
TEMA 11	EN KLUMP I HALSEN	70
TEMA 12	FOD PÅ EVANGELIET	76
TEMA 13	KRISTENDOM FRA TOP TIL TÅ	81
<hr/>		
	SALMEBILAG OG ARBEJDSARK	86
	UDVALGT LITTERATUR OG LINKS	103

KRISTENDOM FRA TOP TIL TÅ

Dette materiale lægger op til at arbejde med kristendom ikke fra a til å, men fra top til tå. Det betyder, at krop, sanser og bevægelse har en central plads i undervisningen. Materialet er målrettet dåbsoplæring af børn på 3. og 4. klassetrin (9 til 11 år).

Dåbsoplæring af børn i den aldersgruppe er et kært barn med mange navne: børnekonfirmandundervisning, indledende konfirmationsforberedelse, juniorkonfirmandundervisning og minikonfirmandundervisning. I dette materiale kaldes børnene som deltager i dåbsoplæringen for minikonfirmander og oplæringen for minikonfirmandundervisning.

Materialet er udviklet med det formål at give inspiration og konkrete forslag til, hvordan kirke og kristendom kan formidles, så det gøres anskueligt og nærværende for minikonfirmanderne ud fra deres egen erfaringshorisont.

Materialet rummer forslag til et første møde med minikonfirmanderne og 13 efterfølgende undervisningsgange med forskellige temaer, som alle tager udgangspunkt i børnenes egen krop. Via krop og sansning arbejdes med blandt andet centrale bibelske fortællinger og elementære kristne begreber. At gøre kroppen til udgangspunkt rent metodisk betyder, at der kan arbejdes med teologiens abstrakte begreber på en konkret og erfaringsnær måde, som har tæt forbindelse til børnenes egen verden og hverdag.

De valgte temaer giver mulighed for at beskæftige sig med alle dåbsoplæringens kerneområder og giver en indføring i både indhold og praksis i kirke og kristendom. Det gælder fx både bibelfortællinger, gudstjeneste, salmer, bøn, nadver og dåb, men også væsentlige begreber som næstekærlighed, diakoni, tilgivelse, nåde og velsignelse. Se i øvrigt oversigten på side 13.

Materialet giver mulighed for stor variation i undervisningen og mange forskellige tilgange til de enkelte temaer. Hvert tema indeholder forslag til en bred vifte af aktiviteter, hvorved børnenes behov for forskellige læringsstile dækkes. Man kan plukke og hoppe rundt i materialet, så det nemt kan tilpasses lokale behov og ønsker.

TANKERNE BAG MATERIALET

I Bibelen er der en meget tæt sammenhæng mellem krop og ånd. I bibelsk sammenhæng er krop ikke noget man har, men noget man er. Mennesket er en helhed, som bliver et levende væsen ved, at Gud blæser sin ånde i det. Der findes i Bibelen et utal af historier, hvor kroppen er med til at accentuere en religiøs pointe. I flere af Det Nye Testaments helbredelsesfortællinger er det fx tydeligt, at Jesus taler ind i en kultur, hvor krop og ånd er to sider af samme sag, og i mange fortællinger fra Det Gamle Testamente har menneskets følelser et tydeligt kropsligt udtryk, fx da Kain gik med sænket hoved.

I vores sprog findes en lang række udtryk, der fortæller om, hvordan kroppen reagerer på menneskets mentale tilstand og udtrykker vores indre følelser: Man kan hænge med hovedet, få en klump i halsen, have sommerfugle i maven etc. Sproget understreger sammenhængen mellem det kropslige og det psykiske, som blandt andet flere udviklingspsykologiske teorier peger på. Vi kender det også fra vores egne erfaringer. Vi ved godt, at krop og psyke hører sammen.

I de senere år er der desuden kommet stadig større fokus på at kropslig praksis er en væsentlig lærings- og hukommelsesmåde. Det skyldes blandt andet, at kroppens bevægelser øger blodomløbet og dermed iltforsyningen til hjernen, og det gør os bedre til at lære og bearbejde informationer. Dette aspekt uddybes yderligere i næste afsnit om krop og læring.

I folkekirken er man igennem de senere år blevet langt mere opmærksom på religiøs praksis – på hvordan kirke og gudstjeneste i højere grad skal inddrage krop og sanser. Kroppen er det, der giver fællesskab med andre, og troen kommer i det hele taget til os gennem netop vores sanser og vores krop.

Dette materiale lægger sig i forlængelse af ovenstående tanker og giver et bud på, hvordan der kan arbejdes med dåbsoplærende børneundervisning ved at tage udgangspunkt i kroppen og dens forskellige dele.

KROP OG LÆRING

Inden for pædagogikken har man igennem en årrække anvendt en bred vifte af aktivitetspædagogiske arbejdsformer. Man har længe haft fokus på sammenhængen mellem fysisk aktivitet og læring. Ifølge læringsforskere er god læring blandt andet læring som et resultat af ”den lærendes egen aktivitet” og ”deltagelse i praksisfællesskab”.

Det er væsentligt, at man er fysisk aktiv i læringssituationer og ikke bare kognitivt aktiv. Samtidig er det afgørende, at den fysiske bevægelse ikke kun er henlagt til pauser eller frikvarterer, men er en integreret del af selve læringssituationen. Krop og sansning må derfor have en fremtrædende plads i undervisningen.

Kroppen er desuden menneskets tidligste og mest omfattende kilde til kontakt med omverdenen. I samspillet mellem sansning og bevægelse nedfældes de første erfaringer og hukommelsesspor. Disse erfaringsdannelser udvides op gennem skolealderen, stadig primært via bevægelse, leg, kropskontakt, sansning og samspil. Børn begynder først at udvikle abstrakt tænkning fra ca. tiårsalderen. Indtil da tænker de meget konkret, og de sætter det meste i forbindelse med sig selv og med den måde, de oplever verden på gennem krop og sanser.

Inden for dele af den pædagogiske psykologi arbejder man blandt andet med det princip, at det, man (især børn) foretager sig, i en eller anden forstand har at gøre med trang til at være aktiv, trang til at bruge sin krop og sine sanser. Og der peges på, hvordan god læring står i nær forbindelse med brug af netop krop og sanser.

Disse tanker er beslægtet med filosoffen og pædagogen John Deweys velkendte princip om "learning by doing" og med principperne for erfaringsbaseret læring, der betragter læring som erfaring, oplevelse og opdagelse, hvilket blandt andet kalder på en høj grad af involvering af kroppen i enhver form for undervisning.

Hvis budskabet skal gøres anskueligt og nærværende for børnene, så det kan høres ud fra deres egen erfaringshorisont, må det altså udtrykkes i former, der kan ses, høres, smages, lugtes, føles og i det hele taget mærkes på egen krop.

Kirkens dåbsoplærende undervisning har et særligt indhold, men deler i øvrigt pædagogiske vilkår med al anden undervisning af børn og unge. Der er derfor gode pædagogiske og didaktiske grunde til at tage udgangspunkt i børnenes egen krop og sansning, også når det handler om at formidle kristendom.

I den sammenhæng er det i særlig grad interessant, at læringsforskere peger på god læring som en integreret del af deltagelse i praksisfællesskaber, altså sammenhænge, hvor vi er sammen med andre om noget og lærer ved at tage del i den kulturelle og sociale praksis. I forbindelse med dåbsoplæring kunne det blandt andet være menighedsfællesskab og gudstjenstlig praksis.

Derfor lægger dette materiale op til kristendom – ikke fra a til å – men fra top til tå.

KROP OG KERNEOMRÅDER I UNDERVISNINGEN

Ifølge *Anordning om indledende konfirmationsforberedelse* fra 1994 er formålet med den dåbsoplærende undervisning, at "medvirke til børns fortrolighed med den kristne børnelærdom og folkekirkens gudstjeneste". I *Dåbsoplæring i folkekirken*, folkekirkens dåbsoplæringsudvalgs beretning fra 2010 med blandt andet forslag til ny anordning og vejledning om dåbsoplæring, udlægges denne "fortrolighed" som "lære, der er liv" (beretningens side 29). Fortroligheden med dåbens elementære indhold betyder altså, at den gøres til en del af børnenes egen livshorisont.

I dåbsoplæringsudvalgets beretning understreges vigtigheden af børnenes egne erfaringer i flere sammenhænge. Det hedder fx, at: "... undervisningens mål skal nås ved at formidle kendskab til kirke og kristendom i mødet med børnenes egne erfaringer og spørgsmål" (beretningens side 48, *Nyt forslag til anordning* § 3).

Udvalget har samtidig formuleret dåbsoplæringens undervisningsindhold mere konkret og har i den forbindelse markeret tre kernestofkredse: Den kristne tradition, Det kristne liv i praksis og Grundlæggende eksistentielle livserfaringer (beretningens side 74f, *Nyt forslag til vejledning*).

Disse tre områder er naturligvis uløseligt flettet ind i hinanden, og i dette materiale knyttes samtlige aspekter af disse områder sammen i arbejdet med krop og sansning, som udmærker sig ved i særlig grad at hænge tæt sammen med børnenes livserfaringer. I materialets arbejde med kroppen mødes således minikonfirmandundervisningens kerneområder:

- **Den kristne tradition** som den udfoldes i bibelfortællinger og kirkehøjtider. I bibelfortællingerne relateres den religiøse pointe meget ofte til kroppen, og i fejringen af højtiderne får kristendommens helt centrale og grundlæggende elementer i særlig grad kød og blod.
- **Det kristne liv i praksis.** At tage udgangspunkt i kroppen giver gode muligheder for at arbejde med alt det, man "gør", når man er kristen. Både når det drejer sig om etik, diakoni, kirkelig- og gudstjenestelig praksis, og hvad man kunne kalde religiøs praksis af mere privat karakter som fx aftenbøn.
- **Grundlæggende eksistentielle livserfaringer.** Det gælder for os alle sammen og i særlig grad for børn, at vores helt grundlæggende eksistentielle livserfaringer er tæt sammenknyttet med krop og sanser. Netop herigennem opleves verden og det at være skabt og leve sammen med andre.

Materialet indeholder løbende forslag til, hvordan forældre, familie, faddere og resten af menigheden kan involveres i minikonfirmandforløbet. Dette medvirker til både at nuancere børnenes oplevelse af kirke og tro og til at styrke sammenhængen mellem disse oplevelser og børnenes egen livsverden.

KRISTENDOM FRA TOP TIL TÅ INDEHOLDER

Materialet består af *Min Mini Katekismus*, en katekismus for minikonfirmander til brug i forbindelse med forløbet og efterfølgende som gave, når forløbet slutter. Herudover denne undervisningsvejledning med klare og konkrete anvisninger på, hvordan materialet kan bruges.

I det følgende beskrives katekismens og undervisningsvejledningens indhold nærmere.

MIN MINI KATEKISMUS

Min Mini Katekismus indeholder 13 bibelfortællinger med fokus på hver sin kropsdel. I tilknytning hertil en enkel og kortfattet indføring i den kristne lære og praksis, blandt andet behandlet i form af spørgsmål og svar; Fadervor og trosbekendelse; centrale kristne symboler og seks salmer, der lægger sig op ad de temaer, som behandles i katekismen.

Det var Luthers idé at bruge ordet katekismus om en bog, der danner grundlaget for oplæring i kristendom. Ordet er oprindeligt et verbum, "at katekisere", afledt af det græske *katechizein*, som betyder at undervise ved spørgsmål og svar. I kirken har ordet siden oldtiden betegnet undervisningen i forbindelse med dåben. Udformningen af *Min Mini Katekismus* er inspireret af Luthers tanker om det, der kendetegner dåbsoplæring og katekismus. Disse tanker udtrykker han blandt andet i fortalen til sin store katekismus fra 1529:

- Ifølge Luther skal katekismestoffet videregives: "ikke med dyre ord eller stor lærdom, men kortfattet og enkelt". Man skal "så tydeligt som muligt sige det, der er nødvendigt".

- Luther sammenligner det at kunne sin kristne børnelærdom med ”en håndværker, der ... kender sit fags mening og praksis”. Han peger med disse ord blandt andet på vigtigheden af, at dåbsoplæringen har både et videns- og et praksisindhold.
- Til en tilegnelse af katekismestoffet hører ifølge Luther endvidere en forståelse, der aldrig selv kan overtages, men må erobres af hver generation på ny. Udsagnene må tydes, nuanceres og udlægges ud fra den aktuelle tid og situation.

Min Mini Katekismus lægger sig tæt op ad katekismus-traditionen, idet den rummer:

- Enkel og kortfattet fremstilling af den kristne tros grundlæggende indhold
- Fokus på det kristne liv i praksis
- Spørgsmål og svar som inviterer til tolkning ud fra egne erfaringer

De 13 bibelfortællinger i katekismen er genfortalt for målgruppen, 3. – 4. klassetrin dvs. 9 – 11 år, (lix ca. 18-20), og har en tilhørende illustration med fokus på den kropsdel, som fortællingens religiøse pointe har forbindelse til. Samtidig er genfortællingerne vinklet så de særligt understreger det tema, der skal arbejdes med. Valget er faldet på fire fortællinger fra Det Gamle Testamente og ni fra Det Nye Testamente. Fortællingerne er valgt, fordi de udtrykker centralt kristent tankegods og giver mulighed for at arbejde med de grundlæggende elementer i dåbsoplæring (se ovenfor).

Katekismetraditionen betjener sig traditionelt af både spørgsmål og svar, når kristendommens grundlæggende indhold skal behandles, og den tradition er videreført her. I forlængelse af hver enkelt af de 13 bibelfortællinger indeholder *Min Mini Katekismus* et tilhørende opslag med en kortfattet ”fortolkningsnøgle” til bibelfortælling og kropsdel. Disse relateres endvidere enkelt og klart til det kristne liv i praksis og perspektiveres til børnenes egen erfaringshorisont gennem små udfordringer og spørgsmål, der inviterer minikonfirmanderne til at indgå i dialog med katekismestoffet ud fra egne refleksioner. At minikonfirmanderne på denne måde har mulighed for at sætte deres præg på bogen med egne tanker og illustrationer undervejs giver dem desuden en fornemmelse af ejerskab og fortrolighed med deres bog.

UNDERSVINGNSVEJLEDNING

Undervisningsvejledningen rummer en indledende introduktion til materialet; forslag til første møde med minikonfirmanderne; forslag til 13 gange minikonfirmandundervisning, hver gang med udgangspunkt i en kropsdel; salme- og arbejdsark (kopiark) til de enkelte undervisningsgange. Til slut en liste over litteratur og links til videre inspiration. Se desuden oversigten på side 30.

Forslagene til de enkelte undervisningsgange følger samme struktur og rummer hver gang **BAGGRUNDSSTOF** og **IDEER TIL DEN KONKRETE UNDERVISNING**.

Afsnittet med **BAGGRUNDSSTOF** falder i to dele. Første del giver yderligere inspiration til arbejdet med bibelfortællingen og er markeret med en lille bog med et kors på. Dette ikon markerer også bibelgenfortællingen i *Min Mini Katekismus*. Anden del giver en nærmere beskrivelse af temaets kropsdel – om dennes plads og betydning i blandt andet bibel og kristen lære og praksis. Denne del er markeret med den lille top til tå-mand, som

også findes i *Min Mini Katekismus*, hvor den er placeret i forbindelse med det opslag, der følger umiddelbart efter bibelgenfortællingen.

Derefter følger **IDEER TIL DEN KONKRETE UNDERVISNING**. Dette afsnit består hver gang af følgende fire elementer:

- **SAMLING.** Minikonfirmander og underviser(e) samles i en rundkreds, stående. Her sættes fokus på den kropsdel, der denne gang skal arbejdes med i relation til bibelfortællingen. Samlingen består som udgangspunkt af en lille samtale om denne kropsdels funktion, hvor minikonfirmandernes egne erfaringer og spørgsmål får plads. Der gives i vejledningen inspiration til samtalen, fx kan man bruge nogle af de faste udtryk om denne kropsdel til at sætte gang i samtalen. Der er desuden forslag til en eller flere simple aktiviteter i forhold til kropsdelen, så bevægelse og sansning danner udgangspunkt for dagens videre forløb.
- **BIBELFORTÆLLING.** Dagens bibelfortælling kommer i spil. Man kan enten genfortælle ud fra teksten i *Min Mini Katekismus* eller læse denne tekst højt. Der gives forslag og inspiration til efterfølgende samtale om fortællingen. Desuden vil der være mulighed for at arbejde ganske kort med at skrive/tegne i katekismen.

Der er i katekismens genfortællinger foretaget en del fravalg af også helt centrale pointer. Det er op til underviseren i fx en genfortælling eller i samtalen om genfortællingen eventuelt at inddrage og udfolde flere af disse pointer.

- **AKTIVITETSFORSLAG.** Der foreslås et antal forskelligartede aktiviteter, som der kan vælges imellem alt efter lokale muligheder, rammer, ressourcer, holdstørrelse og -sammensætning, timetal, struktur for afvikling af forløb osv. Naturligvis hele tiden med fokus på den kropsdel og den bibelfortælling, der arbejdes med.

Det er ikke meningen, at alle aktivitetsforslagene skal bruges. De er tænkt som et idékatalog, der giver mulighed for fleksibilitet og differentiering.

Forslagene knytter sig på forskellige måder til kropsdelen, bibelfortællingen og dagens tema i det hele taget. Hensigten med de valgte aktiviteter og sammenhængen mellem disse og dagens tema skal løbende tydeliggøres for børnene.

Der vil indimellem være forslag til mere omfattende og tidskrævende aktiviteter, som især vil kunne bruges i forbindelse med temadage og større arrangementer eller andet. Disse forslag sigter blandt andet på at inddrage børnenes egne voksne: forældre, familie og faddere i dåbsoplæringen og vil samtidig ofte have menighedsintegrerende karakter.

- **AFSLUTNING OG ANDAGT I KIRKEN.** I kirken bindes kropsdel, bibelfortælling, egne erfaringer, praksis og katekismus sammen i forbindelse med afslutning og andagt. Ved andagten kan katekismen bruges til at synge fra og til at bede Fadervor efter, hvis man ikke kan den endnu. Illustrationen af dagens bibelfortælling kan desuden danne udgangspunkt for et par korte refleksioner.

Det konkrete kirkerum vil have sin helt egen måde at bidrage til forløbet på i form af arkitektur og udsmykning, og det er et vigtigt element i andagten/afslutningen, at kropsdel og fortælling relateres til kristen praksis, til gudstjeneste og kirkerum.

Der gives i vejledningen forslag til forskellige aktiviteter og emner, som kan inddrages i afslutning og andagt i kirken. Igen gælder det her, at man ikke skal inddrage alle elementer, men vælge imellem de foreslåede.

Man kan med fordel skille afslutning og andagt ad, så man begynder med en mere fri afslutning i kirken, for derefter at slutte med andagt. Samtidig er der mulighed for at inddrage enkelte af de foreslåede aktiviteter i selve andagten. Det afgørende er, at de elementer, som foreslås under dette afsnit, egner sig bedst til at foregå i kirkerummet.

Til hver andagt foreslås en eller flere af de seks salmer, som findes i katekismen. Der er mulighed for at danse flere af salmerne, jf. Salmebilag. Salmevalget vil naturligvis være præget af lokale traditioner, de seks salmer i katekismen er blot et lille udvalg, hvor både gamle kernesalmer og nyere salmer med moderne sprogbrug er repræsenteret. De seks salmer er desuden valgt, fordi de går godt i spænd med materialets 13 temaer.

Det er op til den enkelte underviser at afgøre, hvordan andagten præcis skal forme sig. Det kan dog være en fordel at følge den samme liturgi hver gang.

OM AT BRUGE MATERIALET

Materialet er udviklet med det formål at give inspiration og konkrete forslag til, hvordan kirke og kristendom kan formidles, så det gøres anskueligt og nærværende for minikonfirmanderne ud fra deres egen erfaringshorisont. Der skabes sammenhæng i undervisningen ved hver gang at lade en kropsdel binde de enkelte elementer sammen: Egne erfaringer, bibelfortælling, aktiviteter og andagt.

Der er i undervisningsvejledningen forslag til i alt 14 undervisningsgange. Som udgangspunkt er de konkrete forslag til undervisning sammensat, så det passer med, at man mødes halvanden til to timer hver gang. Temaerne er tilrettelagt, så undervisningen kan varetages af en, eller endnu bedre, af flere undervisere.

Når dette er sagt, er der et ual af måder, hvorpå man kan vælge og vrage og mikse og udelade og ændre og hoppe rundt i materialet, både hvad angår rækkefølge, varighed, enkeltelementer og aktiviteter osv. De enkelte temaer kan nemlig stå alene, og rækkefølgen af både temaer og enkeltelementer i undervisningen kan tilpasses efter lokale forhold. Samtidig peger materialet på mange forskellige tilgange til de temaer, der undervises i, hvilket giver mulighed for, at alle minikonfirmanderne har en chance for at forholde sig til dette, idet deres behov for forskellige læringsstile dækkes.

Der er stor variation i den måde, hvorpå man rundt i landet afvikler tilbuddet om minikonfirmandundervisning. Dette materiale er fleksibelt i forhold til disse variationer og kan bruges på tværs af lokale forskelle.

OVERSIGT OVER UNDERVISNINGENS INDHOLD

	FORTÆLLING	KROPSDEL	TEMA
FØRSTE MØDE	Minikonfirmanderne introduceres til forløbet Kristendom fra top til tå		
TEMA 1	NÆSE FOR SKABELSE	NÆSE	<i>Skabelse og Helligånd</i>
TEMA 2	OP MED HOVEDET	HOVED	<i>Synd, nåde og velsignelse</i>
TEMA 3	HJERTET PÅ RETTE STED	HJERTE	<i>Kærlighed, næstekærlighed og barmhjertighed</i>
TEMA 4	SLÅ ØRERNE UD	ØRER	<i>Profeti, håb, budskab og kaldelse</i>
TEMA 5	MUNDEN FULD AF MUSIK	MUND	<i>Salmer, advent og jul</i>
TEMA 6	GIV DEN HELE ARMEN	ARME	<i>Etik og diakoni</i>
TEMA 7	PÅ KNÆ	KNÆ	<i>Bøn og Fadervor</i>
TEMA 8	SET MED KÆRLIGHEDENS ØJNE	ØJNE	<i>Tilgivelse, guds billede og menneskesyn</i>
TEMA 9	I GODE HÆNDER	HÆNDER	<i>Dåb, at være i Guds hånd</i>
TEMA 10	EN GOD MAVEFORNEMMELSE	MAVE	<i>Nadver og fællesskab</i>
TEMA 11	EN KLUMP I HALSEN	HALS	<i>Påske, død og opstandelse</i>
TEMA 12	FOD PÅ EVANGELIET	FØDDER	<i>Dåbs- og missionsbefalingen</i>
TEMA 13	KRISTENDOM FRA TOP TIL TÅ	HELE KROPPEN	<i>Pinse, Helligånd, kirke og menighed</i>

FØRSTE MØDE MED HOLDET

Formålet med den første undervisningsgang er, at minikonfirmanderne introduceres til forløbet og pejles ind på, at det i den kommende tid skal handle om kristendom fra top til tå. Det betyder blandt andet, at de skal bruge hele kroppen i arbejdet med bibelfortællinger, kirke og tro. De skal opleve kristendommen via bevægelse, sansning, aktiviteter og lege. Samtidig skal de møde underviser(e) og måske andre af kirkens medarbejdere og stifte bekendtskab med det sted og de rum, de vil lære nærmere at kende igennem forløbet.

Det er helt op til den enkelte underviser og naturligvis også afhængigt af lokale forhold, præcis hvordan man vil byde de nye minikonfirmander velkommen. Det foreslås, at følgende elementer, eventuelt i en anden rækkefølge, indgår i velkomsten.

IDEER TIL DEN KONKRETE UNDERVISNING

- *Min Mini Katekismus – Kristendom fra top til tå* udleveres til alle, og man kigger sammen lidt nærmere på den og kan med afsæt i bagsiden og omslaget i det hele taget fortælle om forløbet. På side 3 har minikonfirmanderne mulighed for at skrive deres navn ind.
- På side 5 findes en kort introduktion til bogen, som kan danne udgangspunkt for en samtale om Bibelen og hvilke personer og historier fra denne, børnene i forvejen kender. Vis dem gerne forskellige udgaver af Bibelen, fx nye, gamle, for små børn, med eller uden billeder, i filmudgaver, på græsk eller hebraisk.
- Samtalen kan også lede hen til deres oplevelser med kirke og kristendom i det hele taget. Hvad ved de, og hvad er de særlig nysgerrige i forhold til osv.
- Det skal naturligvis allerede fra første gang gøres tydeligt, at det handler om læring med udgangspunkt i kroppen. Derfor er bevægelse, motorik, sanser og kropsbevidsthed i spil allerede denne gang. Det kan gøres ved først at tale om, hvordan vi egentlig er skabt. Hvordan ser vores krop ud – og hvad kan den?

AKTIVITETSFORSLAG

- Man kan lege "kongens efterfølger", hvor underviseren begynder med at være kongen, (senere kan man eventuelt skiftes), som går forrest og gør forskellige ting med kroppen; hopper, hinker, holder om sine ankler, laver høje knæløft og klapper under knæene, vrækker, ryster på hovedet, går baglæns osv. Man kan eventuelt kombinere denne leg med rundvisningen i kirkens lokaler og omgivelser. Børnene vil huske det skøre optog rundt i og om kirken.
- Man kan også udforske kroppen og dens muligheder på andre måder gennem forskellige aktiviteter, eventuelt ved fem stationer i lokalet, hvor minikonfirmanderne kan eksperimentere med krop og sanser. Man kan fx med et sugerør flytte popcorn fra en

skål til en anden ved at suge og puste. Man kan gå trillebørgang, binde en sløjfe med hænderne på ryggen, samle ting, fx blyanter, op med tæerne. To børn kan holde et lagen stramt ud mellem sig og skiftes til at rulle sig selv ind i lagnet og ud igen ved at dreje rundt. Bagefter kan de prøve at stå på ét ben med lukkede øjne, så længe de kan.

- Holdet vises rundt i og omkring kirken og møder eventuelt herunder flere af kirkens øvrige medarbejdere. Dette kan, som anført ovenfor, gøres i forbindelse med legen "kongens efterfølger".

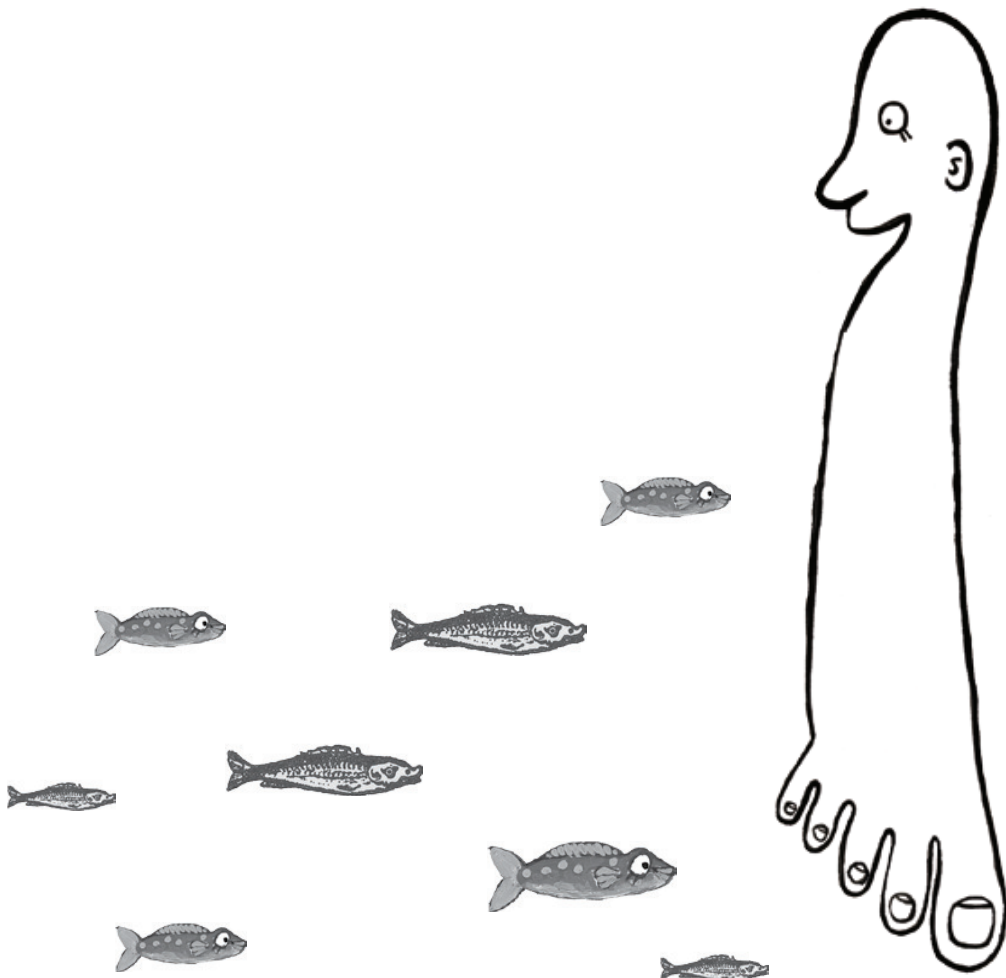

AFSLUTNING OG ANDAGT I KIRKEN

Der slutes af med en kort andagt i kirkerummet, hvor man kan bede Fadervor (se omslagsflappen i katekismen) og synge et eller flere vers fra en eller flere af salmerne i *Mini Katekismus* (se side 60-67).

Salmeforslag *Op, al den ting, som Gud har gjort
Lysets engel går med glans*

NÆSE FOR SKABELSE

TEMA 1

Med udgangspunkt i **næsen** som stedet for lugtesans og åndedræt giver denne undervisningsgang minikonfirmanderne mulighed for at arbejde med skabelse og Helligånd.

De forskellige elementer i undervisningen lægger især op til at arbejde med:

- Gud som skaber, skaberværket og mennesket som skabt i Guds billede
- Ånd og ånde, som luftfænomener, livskraft, inspiration og ikke mindst som Helligånd

BAGGRUNDSSTOF

Genfortællingen af skabelsesberetningen (1 Mos 1-2) i *Min Mini Katekismus* har særligt fokus på, hvordan Gud skaber mennesket ved at indblæse sin ånd(e) i dets næsebor.

Begrebet ånd er i gammeltestamentlig sammenhæng kendetegnet ved at have et væld af forskellige betydningsnuancer. Almindeligvis har betydningen dog at gøre med luft i bevægelse: Dels atmosfærisk (vind) og kropsligt (åndedræt). Sammenhængen mellem disse to betydninger er altså både luftfænomenet og bevægelsen, impulsen.

Brugen af luftfænomener som teologisk billede og begreb har sandsynligvis haft sin grund blandt andet i kombinationen af usynlighed, uåndgribelighed og kraft. Det Gamle Testamente rummer flere steder, hvor Guds væsen ytrer sig, fx som et blidt pust eller en sagte susen (fx 1 Kong 19,11-13).

Det nytestamentlige begreb Helligånd fastholder gennemgående den gammeltestamentlig-jødiske forståelse af (Hellig)ånd, som en bevægende kraft. Ordet Helligånd forekommer således ikke i Det Gamle Testamente, men betegnelsen Helligånd var på nytestamentlig tid en almindelig betegnelse for Guds ånd i jødisk sprogbrug.

Helligånden er primært Guds skabermagt, og ånden står ikke i modsætning til det legemlige eller materielle. Ånden er netop en del af grundlaget for menneskets biologiske liv. Mennesket er en udelelig enhed af ånd og krop. Understregningen af, at mennesket er af ånd, skal ikke sætte skel mellem det åndelige og det legemlige. Det skal alene fremhæve menneskets særstilling. Fordi mennesket er af ånd, kan det have et forhold til Gud.

Mennesket og verden skabes ved ånd og ord. Gud siger: "Der skal blive lys", og ordet skaber, hvad det nævner. Dernæst skabes mennesket i Guds billede. Det får indblæst Guds ånd og bliver således forbundet med den guddommelige virkelighed, og det bliver selv et skabende, fantasifuldt, åndrigt, sprogligt, kreativt og levende væsen. Det tydeliggøres hermed, hvordan ånd er i tæt forbindelse med fx sprog, kommunikation og ikke mindst skabelse forstået som fantasi, inspiration, kreativitet etc. (Poesi kommer af det græske *poiein*, som betyder at frembringe, skabe).

Under dette tema er hovedvægten lagt på ånden, som den Guds livsånde, der ikke bare skaber, men også opretholder menneskers liv: Guds ånd, som Guds virkekraft, vilje, nærværelse, livskraft.

Ånden virker naturligvis i kirken, som det især handler om i forbindelse med pinsen, men ånden virker også universelt. I dette tema handler det om Helligåndens virke hos os og i os i betydningen: Hvad vil det sige at være skabt i Guds billede; at være indblæst med Helligånd? Hvordan oplever vi Helligånden?

Helligånden dukker op igen i Tema 13 om Pinse, kirkens dannelse, og der vil i den forbindelse være mulighed for i højere grad at fokusere på Helligåndens virke som tolk og talsmand, som fællesskabsstiftende livsmagt, sandhedens ånd og Helligåndens skikkelser som storm, due, vand, ildtunger etc.

I Det Gamle Testamente omtales næsen først og fremmest som åndedrætsorgan. Det hænger naturligvis sammen med skabelsesberetningen, hvor Gud blæser sin livsånde ind i det første menneskes næsebor. Senere omtales denne livsånde da også som "vor næses ånde".

Der er som udgangspunkt ikke knyttet nogen udpræget religiøs symbolik til næsen, men den bruges i dag i et utal af overførte udtryk. En række af disse udtryk bruger næse om personen som helhed, fx pr. næse, stikke næsen indenfor, stikke næsen for langt frem.

Næsen er samtidig lugtesansens organ, og selvom vores kirkelige tradition ikke rummer dette element, kan man vælge at sætte fokus på, hvordan man dels i bibelsk sammenhæng og dels i andre traditioner lægger vægt på at kunne, om ikke lugte Guds nærvær så dog lugte gudstjenesten ved brug af røgelse. Røgelse anvendes ved fx offer, indvielse og renselse. Den symbolske betydning hænger sammen med, at røgen fra et brændoffer skal nå Gud eller guderne, som vil indsnuse og finde behag i duften. I Det Gamle Testamente er der en lang række eksempler på dette.

Fænomenet røgelse og røgelsesoffer er desuden en væsentlig del af to andre helt centrale bibelske fortællinger, nemlig fortællingen om Kain og Abel, som offer til Gud, og Julefortællingen, hvor røgelse nævnes som en af de gaver, de vise mænd bringer til Jesus.

IDEER TIL DEN KONKRETE UNDERVISNING

SAMLING

Inspiration til indledende samtale

Hvad kan man bruge sin næse til, og hvor i sproget finder vi næsen? Man kan stikke næsen i noget; sætte næsen op efter noget; få en lang næse; man kan have næse for noget; pille næse; rynke på næsen; pudse næse, hvis den er stoppet; tage nogen ved næsen;

TEMA 1

være som snydt ud af næsen på nogen; stikke sin næse for langt frem. Man kan fnyse, lugte til noget, trække vejret og så kan man holde sig for næsen.

Tal om, hvad de faste udtryk betyder, og brug gerne kroppen til at vise de faste udtryk.

Forslag til indledende aktivitet

Bed minikonfirmanderne om at puste al luft ud af næsen og så holde sig for næsen (og munden) og holde vejret, så lang tid de kan. Når de ikke kan mere, må de slippe næsen og trække vejret dybt ind.

Eller/og leg "puste fjer": Lad børnene finde sammen parvis. De kan eventuelt tage hinanden i hænderne eller under armen to og to. Hvert par får nu en fjer, som de skal holde svævende i luften så længe som muligt ved at puste alt, hvad de kan.

BIBELFORTÆLLING

Genfortællingen *Næse for skabelse* læses fra *Min Mini Katekismus* side 6 eller den fortælles mundtligt med udgangspunkt i denne. Vigtigst er det, at fokus holdes på livsånden, som indblæses i Adams næsebor.

Forslag til samtale om fortællingen

- Tal om skabelse og skabthed: At være skabt i Guds billede. Forskellen mellem mennesker og dyr. Vi er den eneste skabning, som er indblæst med Guds ånd: Hvad betyder det?
- Hvad er ånd? Tal om ånd(e) som livsånde, vindpust, Helligånd etc., og om hvordan minikonfirmanderne kender de forskellige ting. Tal om, hvordan vi kender ånd som et legemligt fænomen (åndedræt, at opgive ånden, udånde). Tal også om en vending som fx, dette ville være i farmors ånd.
- Tal om minikonfirmandernes egne oplevelser med noget, som er usynligt, men virkeligt (og måske også vigtigt). Det kan være vinden, lugte/dufte, lyde, tyngdekraften, venskab, forelskelse osv.
- Tal om skaberværket og livet som gave og om oplevelsen af dette. Læg især vægt på alt det, vi oplever med lugtesansen (og vejrtrækningen).
- Tal om, at Helligånden er usynlig, men i Bibelen viste sig på forskellige måder, fx i form af en due og som ildtunger.

AKTIVITETSFORSLAG

Skabelse og inspiration

- Giv minikonfirmanderne forskellige farver og lad dem male et billede af Helligånden i deres katekismus.
- Lad dem sammen skabe en fortælling, en kædehistorie, hvor kun fantasien sætter grænser for handlingen. Sæt fortællingen i gang med udgangspunkt i genfortællingen. Fortællingen kan fx handle om, hvad Adam og Eva oplevede i Paradis.
- Eller lad dem i små grupper finde på en lille fortælling/et lille skuespil, som de

efterfølgende sammen fortæller/spiller for hele gruppen. Det kan være en bunden opgave, med et bestemt tema, hvor de så skal fortælle/spille stemningen frem. Det kan fx være: Fortæl om en fest, juleaften, en gyserhistorie, en trist dag, noget mystisk, uvenskab, noget romantisk eller om noget kedeligt.

Sæt i forbindelse med de to sidste forslag fokus på, hvordan ordet virkelig kan skabe, hvad det nævner, og lad dem i deres historier især arbejde med, hvordan man kan skabe en stemning med ord, på godt og ondt.

Livsånd(e)

Minikonfirmanderne arbejder med livsånd(e) som en usynlig og u håndgribelig, men virkelig kraft.

- Man kan trække vejret dybt ind gennem næsen og så blæse luft i sæbebobler eller balloner. Så kommer der en skal om ens ånde, og den bliver synlig på samme måde som Gud "pakkede" Helligånden ind i en due. Man kan også ånde på et spejl eller et vindue.
- Man kan lave kæmpe-sæbebobler med sulfo og vand tilsat glycerin. Brug en stor spand eller balje og et stykke ståltråd til at trække boblerne op af vandet med.
- Man kan bruge balloner til at lave ballonstafet (åndedrætsstafet). Man puster luft i en ballon for derefter at give slip og lade den flyve. Næste på holdet må stille sig der, hvor den landede osv. Hvem når længst?
- Man kan lave vindmøller eller en uro/mobile, der kan bevæges af vinden – som ånden bevæger os.
- Man kan gå udenfor og sætte drager op.
- Man kan puste til bordtennisbolde eller vatkugler, fx ved at stå på hver side af et bord og se, hvem der først får blæst bolden/kuglen ud over kanten i den anden ende. Man kan også lave et væddeløb på gulvet: Hvem får først pustet bolden/kuglen over målstregen? Legen kan også leges med glaskugler og sugerør.

Næsen som stedet for lugtesans og åndedræt

- Lad minikonfirmanderne lugte til forskellige ting. De skal enten have bind for øjnene, eller de forskellige ting skal være placeret i skotøjsæsker eller lignende, så det ikke er muligt at se, hvad det er, man lugter til. Lugtene kan både være behagelige og ubehagelige, fx en blomst, parfume, en ost, kaffe, fisk, vanilje, kanel, leverpostej, læder etc. Lad minikonfirmanderne gætte de forskellige lugte. Minikonfirmanderne kan også eller i stedet fortælle, hvilke associationer de synes knytter sig til de forskellige lugte. Det kan være bedsteforældre, jul, sommerferie eller andet.
- Lad dem lugte til røgelse. Tænd en røgelsespind og fortæl om, hvordan og hvorfor andre kirkesamfund bruger røgelse ved gudstjenesten. Fortæl også gerne om de vise mænds gave til Jesusbarnet.
- Giv børnene et lille førstehjælpskursus. Fortæl dem om genoplivningsmetoden mund-til-næse, (som det især tidligere brugte alternativ til mund-til-mund metoden). Inviter eventuelt en falckredder med en førstehjælpsdukke på besøg.

TEMA 1

AFSLUTNING OG ANDAGT I KIRKEN

I kirken kan man tage udgangspunkt i, at underviseren trækker vejret dybt ind (gennem næsen) og bruger udåndingsluften til at fløjte eller at spille en lille melodistump på en blokfløjte eller en mundharpe.

Herefter kan man samles om orglet og tale om, hvordan enhver gudstjeneste rummer en masse luft i bevægelse, og om hvordan orglets piber og luftbælge fungerer. Bed organisten om at illustrere. Måske kan minikonfirmanderne få lov til at prøve selv. Orglets hårde materialer som træ og metal bringes af luftstrømme til at give fantastiske lyde fra sig, og i gudstjenestens rum repræsenterer tonerne det skabtes lyd, skaberværkets lovsang. Orglet kan blæse minikonfirmanderne et stykke og sætte dem i bevægelse.

Man kan danse *Op al den ting, som Gud har gjort*, som foreslået nedenfor, eller minikonfirmanderne kan lytte til et stykke musik, mens der blæses sæbebobler.

En anden mulighed er at tale om brugen af røgelse og eventuelt tænde det i forbindelse med andagten, men ellers tale om, hvordan vi i vores tradition tænder lys på alteret ved hver gudstjeneste og kirkelig handling. Lystændingen kan sættes i forbindelse med skabelsen: Der skal blive lys! Og med en af de måder, Helligånden viser sig på, som tunger af ild. Minikonfirmanderne kan, hvis der er mulighed for det, selv tænde lys i forbindelse med andagten.

Måske er der i kirkerummet forskellige Helligåndssymboler i udsmykningen eller udsmykning der henviser til skabelsen, og man kan tale om duen, ilden, vandet og luften. Flere af disse ting vil i højere grad komme i spil i forbindelse med temaet om pinse, men kan naturligvis også inddrages her.

Salmeforslag *Op, al den ting, som Gud har gjort* (evt. udvalgte vers)
Du, som gir os liv og gør os glade v. 1

